

آیین عیدی دادن در نوروز باستان

عیدی دادن یکی از رسمهایی است که از گذشته در فرهنگ ما وجود داشته است.

عیدی دادن یکی از رسمهایی است که از گذشته در فرهنگ ما وجود داشته است. در گذشته بزرگترهای فامیل، حتی ریش سفیدان محل به کوچکترها هدیه‌ای هر چند کوچک عیدی می‌دادند. عیدی دادن یکی از رسومی است که از گذشته در فرهنگ ایرانیان بوده است، بزرگترها به کوچکترها عیدی می‌دادند و کوچکترها برای دستبوسی نزد بزرگترها می‌رفتند؛ مهم دریافت هدیه‌ای از بزرگترها بود اما امروز این رسم تغییر یافته و هدایای نقدی جایگزین رسوم قدیمی شده است.

به گزارش مهر، عیدی دادن یکی از رسمهای متداول در میان بسیاری از مردم جهان و از آیینهای دیرین فرهنگ ماست. ابوریحان بیرونی درباره رسم هدیه دادن نوروزی، به نقل از آذرباد (موبد بغداد) چنین آورده: «171#& نیشکر در ایران، روز نوروز یافت شد، پیش از آن کسی آن را نمی شناخت. جمشید روزی نی را دید که از آن کمی به بیرون تراوش کرده، چون دید شیرین است، امر کرد این نی را بیرون آورند و از آن شکر ساختند. و مردم از راه تبریک به یکدیگر شکر هدیه کردند، و در مهرگان نیز تکرار کردند، و هدیه دادن رسم شد.»

در میان ایرانیان عیدی دادن فقط به افراد خانواده و فامیل خلاصه نمی‌شود. عیدی دادن به سرایدار، رفتگر محل، نامه‌رسان و ... (طبقه کم درآمد و زحمتکش جامعه) دارای تبرک، شگون و «171#& دست لاف» است.

عیدی دادن یکی از رسمهایی است که از گذشته در فرهنگ ما وجود داشته است. در گذشته بزرگترهای فامیل، حتی ریش سفیدان محل به کوچکترها هدیه‌ای هر چند کوچک عیدی می‌دادند. در ایام نوروز کوچکترها برای دستبوسی به محضر بزرگترها می‌رفتند و مهم دریافت هدیه‌ای تبرک یافته از سوی بزرگان بود. برای بعضی از افراد شگون عیدی و دشت کردن از دست عیدی دهنده اهمیت داشت که به نظر می‌رسد در سالهای اخیر این رسم تا حدودی کمرنگ شده است.

به هر حال نوروز به عنوان پدیده‌ای فرهنگی در سرزمین ما ویژگیهایی دارد که آن را از دیگر مناسبتها متمایز و ممتاز می کند، از جمله این پدیده ها رسم و آداب عیدی دادن و عیدی گرفتن است. به گفته کارشناسان فرهنگی، عیدی دادن و عیدی گرفتن ریشه در فرهنگ ایران باستان دارد، آن زمان که مردم در بامداد عید نوروز به نشانه بخشیدن روشنایی به زندگی یکدیگر برهم آب می پاشیدند و برای حفظ صلح و دوستی به یکدیگر هدیه می دادند.

آیین عیدی نوروز در ایران قدیم

با نیم نگاهی به عادات و سنتهای نوروزی در آیین کهن سرزمین ایران در می یابیم که عیدی دادن و عیدی گرفتن ریشه دیرینه دارد و هیچگاه این سنت پسندیده از آیین نوروز باستانی حذف نشده است.

در گذشته های دور، ایرانیان در نوروز به یکدیگر شکر هدیه می دادند و برای هم آرزوی شادکامی همیشگی می کردند در حالی که این رسم در طول زمان رفته رفته تغییر شکل داد و به شکل و رسوم امروزی مبدل شده است.

بر اساس کتب آئین و رسوم عید نوروز در لحظه تحویل سال نو اهل خانواده عزیزترین نعمتهای خدا همراه با هدایای نوروزی خود را داخل سفره هفت سین می گذاشتند و پس از تحویل سال نو عیدی بچه ها و بزرگترها از همین سفره هفت سین داده می شد.

بر اساس این آیین هر خانواده بنا به توان مالی اش به میهمانان خود گندم بو داده، سیب و سمنو یا تخم مرغ رنگ شده می داد و ارزش این هدایا در آن حد بود که صاحبخانه با این نیت که گندم نماد روزی و نشان فراوانی و برکت، تخم مرغ نشان تداوم نژاد آدمی، سیب نشان برکت و نعمت و فراوانی و سمنو نماد فراوانی خوراک است، آنها را به عزیزانش هدیه می کردند.

صدیقه فایضی، پیرزنی 70 ساله که دوران کودکی اش را به خوبی به یاد دارد می گوید: در دوران کودکی ام همه ذوق و شوقم برای رسیدن نوروز بود. روز تحویل سال نو به خانه پدر بزرگ می رفتیم تا برایمان استخاره با قرآن بگیرد تا از سرنوشتمان در سال جدید آگاه

پیرزن می گفت: در خانه مادر بزرگ یک بادیه بزرگ مسی بود که داخل آن پر بود از پوست پیاز، گردو و تخم مرغ های رنگی که هر میهمانی برای دید و بازدید عید می آمد چند آیه قرآن می خواند و یک عدد تخم مرغ پس از بوسیدن دستان مادر بزرگ و پدر بزرگ هدیه می گرفت. تخم مرغ هایی که شاید تا ماهها آن را در کمد لباس هایمان داخل جعبه ای کوچک نگاه می داشتیم و اعتقاد داشتیم که اگر دستان آنها را نبوسیم برکت از زندگیمان می رود.

عیدی دادن در نوروز باستان

رسم سکه عیدی دادن در زمان هرمز دوم - شاه ساسانی در سال 304 میلادی آغاز شد و بر اساس کتب تاریخی ایران باستان داریوش دوم به مناسبت نوروز، در سال 416 پیش از میلاد سکه زرین ویژه ای ضرب کرد که یک طرف آن شکل سربازی را در حال تیراندازی با کمان نشان می دهد که این رسوم به دلیل افزایش مشکلات اقتصادی مردم آرام آرام جای خود را به هدایای سنتی و کشاورزی داد.

نکته مهم و قابل تامل این است که هم اکنون بیش از نیم قرن است که پول و جوه نقدی جایگزین عیدیهای شب عید شده است. رسمی که به گفته کارشناسان هم خوب است و هم بد در و نوع خود به اقتصادی برای خانواده ها مبدل شده است.

عیدی آن روزها دیگر خریدار ندارد

گذشت زمان در شیوه عیدی دادن تاثیر گذاشته است. آنچه در سالهای گذشته به عنوان عیدی به هم می دادند، در حال حاضر مقبولیت چندانی ندارد. جوانان بیشتر تمایل دارند عیدی خود را به صورت نقدی دریافت کنند. مقدار و ارزش عیدی مورد سنجش عیدی گیرندگان واقع می شود. برخی از خانواده ها بنا به دلایل مختلفی چون مشکلات اقتصادی، کدورت های خانوادگی، تجدد گرایی و از فرهنگ و سنن دیرینه فاصله گرفته، از عیددیدنی و عیدی دادن شانه خالی می کنند.

مشکلات اقتصادی عامل ترویج فرهنگ پول به جای عیدی

عباس محمدی اصل جامعه شناس و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه پول نشان دهنده کار متراکم انسانها است، اظهار داشت: پرداخت پول نقد به جای عیدی به افراد در چند ویژگی خلاصه می شود. اول اینکه اختیار مصرف را به گیرنده عیدی می دهد، ضمن اینکه اینکه شخص با پرداخت نقدی عیدی ارزش تولید، توان شغلی و توانمندی خود را برای گیرنده عیدی بیان می کند.

وی در ادامه افزود: نمی توان عنوان کرد که پرداخت پول به عنوان عیدی کار پسندیده ای نیست ولی تغییر این الگو می تواند تاثیرات فرهنگی و اجتماعی موثرتری نسبت به عیدی نقدی داشته باشد.

محمدی اصل یکی از دلایل استقبال جامعه به پرداخت و دریافت عیدیهای نقدی را توزیع ناعادلانه ثروت در جامعه بیان کرد و افزود: در کشور ثروتمندی مانند ایران اگر منابع مالی و ثروت ملی عادلانه میان مردم توزیع و جامعه از نظر اقتصادی و تامین معاش، پوشاک و مسکن تامین شود، پرداخت پول به جای عیدی برای هر شخصی نوعی توهین محسوب می شود.

محمدی معتقد است با وضع موجود در جامعه نمی توان توقع داشت محصولات فرهنگی، گردشگری، صنایع دستی و... جایگزین عیدی پول نقد شود.

وی لازمه تغییر این سنت را شناخت والدین از نیازهای فرزندان در خرید و اهدای هدایای نوروزی مناسب و تشویق جامعه در تغییر الگوی عیدی دادن و عیدی گرفتن بیان کرد و افزود: کشیدن یک نقاشی توسط نقاش، ساخت یک وسیله چوبی توسط نجار، خرید یک حلقه فیلم سینمایی و... متناسب با روحیات و نیازهای گیرنده عیدی می تواند تاثیر بسیار ماندگاری در هر دوطرف گیرنده و اهدا کننده داشته باشد.

هدایای غیر نقدی در ضمیر ناخودآگاه کودک ضبط شود

مرتضی احمدی منش دکترای روانشناسی موفقیت نیز معتقد است که ضمیر ناخودآگاه کودک هر فرهنگ و عادت را به صورت خودکار ضبط می کند و این فرهنگ را می توان به صورت دادن یک کتاب و یا یک اسکناس نهادینه کرد.

احمدی منش با بیان اینکه جایگزین کردن فرهنگ درست و اصولی به جای فرهنگ غلط هزینه به همراه دارد، اظهار داشت: آیا می توان از یک نوجوان 12 یا 13 ساله توقع داشت بعد از هفت سال عیدی نقدی گرفتن امسال کتاب عیدی بگیرد، مطمئناً این کار زحمت زیادی دارد ولی می توان به خانواده ها آموزش داد تا کودکان خود را با هدایایی ارزشمند تر از پول آشنا کنند. هدایایی که قطعا در فکر، اندیشه و خاطره کودک تا سالهای مدید تاثیر می گذارد.

احمدی منش معتقد است هدایای غیر نقدی شور و شعف و جذابیت خاصی برای گیرنده هدیه به همراه دارد چراکه تمام احساس و انرژی مثبت اهداکننده هدیه همراه با آن کالا به گیرنده منتقل می شود و این بدان معناست که شخص برای تهیه هدیه وقت گذاشته و برای گیرنده ارزش خاصی قائل بوده است.

البته راهکارهای احمدی منش در صورتی کارساز است که رسانه ها و به خصوص سازمانها و نهادهای دولتی و غیر دولتی نیز هدایای خود را از شکل نقدی تغییر دهند. به عنوان نمونه برخی از بانکها با تبلیغاتی اعم از کارت هدیه به مناسب روز پدر، روز مادر یا عید نوروز این فرهنگ را با ابزار قدرتمندی مانند رسانه ملی در جامعه ترویج می کنند حال آنکه دیگر دوران گل سرخ، کتاب، نقاشی، شعر، لباس، روسری و... به اتمام رسیده و امروز پول و کارت هدیه حرف اول را می زند.